

บทบาทของนายอำเภอด้านความมั่นคง
ในการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อเอาชนะยาเสพติดในพื้นที่อย่างยั่งยืน
ศึกษาเฉพาะกรณี : อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

นายจักรกฤษณ์ ณะนพรัตน์ นอ.รุ่นที่ ๗๕

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ ซึ่งบ่อนทำลายทรัพยากรและความมั่นคงของประเทศชาติและสังคมเป็นอย่างมาก ได้มีการดำเนินงานในทุกวิถีทางที่จะป้องกันและปราบปรามมิให้มีการแพร่กระจายและการผลิตยาเสพติด แต่เนื่องจากปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีความยุ่งยากและซับซ้อนต่อการดำเนินการ จำเป็นต้องวางแผนสำหรับดำเนินงานในแต่ละด้านอย่างรอบคอบ สำหรับประเทศไทยรัฐบาลได้กำหนดให้การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็น “วาระแห่งชาติ” โดยยึดหลักนิติธรรมในการปราบปรามลงโทษผู้ผลิต ผู้ค้า เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ด้วยการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ยึดหลักผู้เสพคือ ผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาให้กลับมาเป็นคนดีของสังคม และมีการติดตามช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ รวมทั้งป้องกันกลุ่มเสี่ยงและประชาชนทั่วไปไม่ให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ด้วยการรวมพลังเป็นประชารัฐร่วมใจ ปลอดภัยยาเสพติด ภายใต้แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดประจำปี จำนวน ๔ ด้าน ๘ ยุทธศาสตร์ ตามกรอบแผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๒ แนวคิดหลักของแผนยุทธศาสตร์ คือ ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และก่อให้เกิดผลกระทบในทางที่ดีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนแก้ปัญหาในเชิงพื้นที่โดยกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคีที่เกี่ยวข้องในกระบวนการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล แก้ปัญหาแบบองค์รวมด้วยการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบครบวงจร สร้างความสมดุลของยุทธศาสตร์ทั้งด้านการลดอุปสงค์ยาเสพติดและการลดอุปทานยาเสพติด เน้นผลสัมฤทธิ์เชิงคุณภาพโดยกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดผลการดำเนินงานอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม

๒. วิธีการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจากข้อมูลการวิจัยเอกสาร (Documentary research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้างในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ๒๐ คน ประกอบด้วย ๑) กลุ่มนายอำเภอและผู้ปฏิบัติงานประจำศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอำเภอ ๒) กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านยาเสพติดในระดับจังหวัด ๓) กลุ่มผู้ปกครองระดับท้องที่ ๔) กลุ่มผู้บริหารและผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๓. ผลการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า บทบาทของนายอำเภอด้านความมั่นคงในการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อเอาชนะยาเสพติดในพื้นที่อย่างยั่งยืนของอำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี มี ๔ มิติ ดังนี้

๑. มิติด้านการป้องกันยาเสพติด นายอำเภอควรมอบหมายให้ส่วนราชการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน มีการจัดทำแผนงาน/โครงการในการป้องกันปัญหายาเสพติดจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตรวจสอบสถานประกอบการอยู่สม่ำเสมอ คอยกำกับดูแลหน่วยงานที่มีหน้าที่สร้างกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยผ่านกลไกกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้เป็นในลักษณะกลไกในการขับเคลื่อนตามแนวทางประชารัฐ ยึดหลัก “บวร” บ้าน วัด โรงเรียน มัสยิด โรงเรียนเป็นพื้นที่เป้าหมายส่งเสริม สนับสนุน ความรู้ทางวิชาการ

งบประมาณ ในการดำเนินงานโครงการ To be number one ในหมู่บ้าน ชุมชน สถานศึกษา สถานประกอบการ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจให้แก่เด็กและเยาวชน ได้มีพื้นที่สร้างสรรค์ และใช้เวลาว่างทำกิจกรรมที่ก่อให้เกิดคุณค่าและความภูมิใจในตัวเอง นำไปสู่ความมั่นคงทางจิตใจเพื่อป้องกันการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดเมื่อเข้าสู่วัยรุ่น และใช้กลไกขับเคลื่อนงานควบคุม กำกับ ติดตามผลการดำเนินงาน ผ่านคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชค.) เพื่อก่อให้เกิดการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรม เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

๒. มิติด้านปราบปรามยาเสพติด นายอำเภอควรมีการจัดตั้งแหล่งข่าว มีการประชุมโต๊ะข่าว เกี่ยวกับการแจ้งเบาะแสผู้ที่เกี่ยวข้องยาเสพติด การเฝ้าติดตามพฤติกรรมของผู้เข้าข่ายติดยาเสพติด โดยผ่านกลไกจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน เป็นผู้สนับสนุนการปฏิบัติงานด้านปราบปรามยาเสพติด โดยมีการจัดตั้งชุดเฉพาะกิจป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด พร้อมทั้งจัดทำแผนงานโดยบูรณาการร่วมกับหน่วยงานด้านปราบปรามยาเสพติดเพื่อลดความซ้ำซ้อน มีแผนงานที่ชัดเจนโดยมีทีมป้องกันที่จะร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) ตำรวจ ทหาร โดยใช้กลไกขับเคลื่อนผ่านไปยังกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้มีหน้าที่ในการให้ความร่วมมือในการแจ้งเบาะแสของผู้มีพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เนื่องจากเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนชนในหมู่บ้าน

๓. ด้านป้องกันและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด นายอำเภอควรใช้กระบวนการนำผู้เสพหรือผู้ป่วยติดยาเสพติดเข้าสู่ระบบบำบัดโดยวิธีสมัครใจ โดยมอบกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน ติดตามช่วยเหลือดูแลผู้ผ่านการบำบัด นายอำเภอต้องทำงานร่วมกับทุกภาคส่วนโดยสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองควรมีบทบาทและความรับผิดชอบที่ชัดเจน เมื่อนำผู้เสพยาเสพติดในชุมชนเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา การติดตามผลการดำเนินงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคอยควบคุม กำกับดูแลพฤติกรรมผู้เสพติดให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดหลังจากผ่านการบำบัดแล้ว สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์บำบัดฟื้นฟู (ค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรม) การนำผู้เสพยาเสพติด เข้าสู่กระบวนการบำบัดในระบบสมัครใจ รวมถึงการมอบหมายให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัคร จิตอาสา ในการติดตามดูแลช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟู รวมทั้งเน้นกระบวนการทางสังคมโดยให้โอกาสผู้ผ่านการบำบัดในการกลับมาใช้ชีวิตในสังคมอย่างปกติ

๔. ด้านการบริหารจัดการปัญหาเสพติดในชุมชน นายอำเภอควรแบ่งกำลังและพื้นที่ในการรับผิดชอบในแต่ละหมู่บ้าน แสวงหาแนวร่วมจากภาครัฐและเอกชน ในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเสพติด จัดทำโครงการกีฬาต้านยาเสพติดบูรณาการร่วมกันโดยเฉพาะ บ้าน วัด โรงเรียน โดยใช้ทรัพยากรทุกด้านอย่างเหมาะสมและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุดทั้งด้านคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี ตลอดจนกระบวนการทำงานที่เหมาะสม โดยผ่านกลไกที่สำคัญคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน ควรมีการรายงานในรูปแบบเชิงวิชาการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินงาน เน้นการป้องกันโดยใช้กระบวนการเชิงสังคมให้หมู่บ้านดูแลกันเองแบบพึ่งพาอาศัยกัน มีการพบปะพูดคุยปรึกษาหารือกัน โดยใช้ตัวแบบตรวจต่างๆ เป็นเครื่องมือในการประเมินการทำงาน ใช้การบริหารจัดการแบบบูรณาการร่วมกันใช้หลักการบริหาร (๔ m) ได้แก่ **man** คือ การพัฒนาศักยภาพคน หรือเจ้าหน้าที่เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ ความเข้าใจในภารกิจและนโยบายอย่างชัดเจนเพื่อจะได้ปฏิบัติอย่างถูกต้อง **money** งบประมาณต้องมีความคุ้มค่าและเหมาะสมกับการดำเนินงาน โดยจะต้องมีวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือ สถานที่ ฯลฯ **materials** ใช้อำนวยความสะดวกต่อการปฏิบัติที่เพียงพอพร้อมด้วยเครื่องมือในการทำงาน **Machine** เช่นอุปกรณ์สื่อสารด้านเทคโนโลยีต่างๆ และใช้หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) มาบริหารจัดการ

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จในการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อเอาชนะยาเสพติดในพื้นที่อย่างยั่งยืน

๑. ด้านปัจจัยภายใน พบว่าบุคลากรด้านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็ง ต้องทำงานแบบบูรณาการทุกภาคส่วนโดยให้ส่วนราชการและภาคประชาชนเข้ามาส่วนร่วมให้มากที่สุด บุคลากรถือเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะประชาชน ต้องมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางและเป้าหมายอย่างชัดเจน มีความมุ่งมั่น เสียสละ จริงใจที่จะแก้ไขปัญหา ตลอดจนงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรต้องเพียงพอและเหมาะสมในการปฏิบัติงานเพื่อจะได้สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพราะบุคลากรเป็นตัวขับเคลื่อนและเคลื่อนไหวนำพาให้ชุมชน/หมู่บ้าน มีแกนนำที่สนใจตระหนักถึงความสำคัญและปัญหาเสพติด ด้านงบประมาณก็สำคัญรองลงมา เพราะหากมีงบประมาณเพียงพอก็จะทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จได้มากขึ้น ต้องมีบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การจัดการ (๔ M) ที่เพียงพอเพราะปัจจัยทั้ง ๔ มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานอย่างยิ่ง ที่น่าสังเกตคือ ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าบุคลากรและงบประมาณมีความสำคัญในลำดับแรก

๒. ด้านปัจจัยภายนอก พบว่าบริบทของชุมชน และวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนกับหมู่บ้านมีความแตกต่างกัน เนื่องจากชุมชนเมืองมีคนต่างถิ่นมาอาศัยอยู่รวมกัน และอยู่แบบตัวใครตัวมันจึงเกิดปัญหาเสพติดได้ง่ายกว่าในระดับหมู่บ้านสภาพสังคมของหมู่บ้านชนบทมีความเอื้อเพื่อแผ่อำนวยความร่วมมือ ร่วมใจ ร่วมใจ และมีส่วนร่วมในการทำงานมากกว่าสังคมในชุมชน วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน การให้ความร่วมมือต่างกัน สภาพความเป็นพื้นที่เมืองหรือวัฒนธรรมของคนในเมืองยากต่อการเข้าถึงเด็ก เยาวชน ผู้ปกครอง โดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชนจะเป็นไปได้ยากกว่าในพื้นที่หมู่บ้านชนบทตลอดจนนโยบาย ระเบียบ กฎหมาย ที่ไม่เอาจริงจังและรุนแรงเท่าที่ควร

๔. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อเอาชนะยาเสพติดในพื้นที่อย่างยั่งยืนในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี

๑. ด้านปัญหาและอุปสรรค พบว่าปัญหาเกิดจากเขตชุมชนเมืองกับเขตหมู่บ้าน มีวิถีชีวิตและสภาพสังคมที่แตกต่างกัน ชุมชนจะต่างคนต่างอยู่ไม่สนใจกันและผู้นำชุมชนก็ไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควรเหมือนกับเขตหมู่บ้าน ทำให้การทำงานค่อนข้างประสบความสำเร็จยากกว่าในลักษณะหมู่บ้าน บุคลากรมีจำนวนจำกัดไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน งบประมาณไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติงานและสภาพพื้นที่หน่วยงานที่ปฏิบัติขาดความมุ่งมั่นไม่จริงจังในการทำงาน และชุมชนไม่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของราชการ เรื่องการรายงานข้อมูลที่ไม่ตรงกับความจริงส่งผลทำให้การปฏิบัติงานไม่ตรงตามเป้าหมาย และบุคลากรบางคนขาดประสิทธิภาพในการทำงานไม่จริงจังเพียงแต่ได้ทำ แต่ไม่ได้คำนึงถึงความสำเร็จขาดความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากกลัวเสียงคะแนนนิยมในเรื่องของการประสานงานยังไม่ชัดเจนและแน่นอนมากพอ การสื่อสารที่ไม่ชัดเจน ผู้นำชุมชนปิดบังข้อมูลหรือให้ข้อมูลที่ไม่จริง เจ้าหน้าที่ขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากนายอำเภอที่เป็นแกนนำหลักไม่ลงพื้นที่ปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ มอบหมายให้เจ้าหน้าที่มาแทน และนายอำเภอดำรงตำแหน่งระยะเวลาไม่นานช่วงระยะเวลาสั้นๆ ไม่ต่อเนื่องทำให้โยบายที่จะดำเนินการไม่ต่อเนื่อง

**๒. ข้อเสนอแนะในการสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อเอาชนะยาเสพติดในพื้นที่อย่างยั่งยืน
ในเขตอำเภอเมืองจันทบุรี**

๑) หมู่บ้านหรือชุมชนควรเสนอแผนงานการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชุมชนหรือหมู่บ้านเองและรัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณให้กับชุมชนโดยตรง ให้ชุมชนดำเนินการด้วยตัวเองเช่นโครงการไทยนิยมยั่งยืน และควรจัดสร้างทีมงานสร้างความเข้มแข็งของชุมชนจากสำนักงาน ปปส. โดยตรงและควรเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน ให้มีกฎหมายคุ้มครองและรองรับ

๒) นายอำเภอในฐานะผู้กำกับดูแล ต้องสามารถบังคับบัญชาในลักษณะ “ให้คุณ ให้โทษ” มีแผนงานตัวชี้วัดความสำเร็จมายืนยันอย่างน้อยคดีอาชญากรรม คดียาเสพติด นักโทษต้องมีจำนวนลดลง โดยนำตัวชี้วัดผลงานที่ได้มาพิจารณาความดีความชอบให้กับนายอำเภอ

๓) นายอำเภอควรมีการประสานงานกับเทศบาลให้มากขึ้น เพิ่มด้านตรวจหรือตั้งจุดตรวจประจำชุมชนให้มากขึ้น ควรมีการส่งเสริมการประกอบอาชีพให้ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน นายอำเภอต้องลงพื้นที่ให้มากขึ้นเพื่อช่วยเหลือและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน และเปิดใจรับฟังปัญหาของชาวบ้านร่วมกับผู้บริหารของเทศบาล

๔) ให้ชุมชนที่มีปัญหายาเสพติดกำหนดแนวทางหลักเกณฑ์ข้อตกลงของแต่ละชุมชนขึ้นเพื่อบังคับใช้เป็นกฎระเบียบของหมู่บ้านหรือชุมชนนั้นๆ เอง

ข้อเสนอแนะเพื่อการบริหาร

๑. นายอำเภอต้องมีการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการที่มีความต่อเนื่องและสานต่อได้ ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดรูปแบบกระบวนการในการดำเนินงานและอำนาจเฉพาะ เพื่อจะสามารถดำเนินการภายใต้การทำงานบูรณาการร่วมกันกับเครือข่ายและองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. นายอำเภอต้องทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการในการกำหนดนโยบาย จนถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติ ตลอดจนควรมีข้อกฎหมาย ระเบียบ เกี่ยวกับการเบิกจ่ายงบประมาณที่ชัดเจน และเข้าใจง่ายสามารถนำไปปฏิบัติได้

๓. นายอำเภอควรมีการบริหารจัดการบุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับยาเสพติดควรมีความรู้เฉพาะ และมีความตั้งใจและเข้าใจในบริบทและสถานการณ์ในพื้นที่อย่างแท้จริง